

УДК 664.951.022.6

МЕХАНІЗАЦІЯ РОЗБИРАННЯ ДРІБНОЇ РИБИ

Степанов Д.В., к.т.н., доц.

Керченський державний морський технологічний університет

Тел/факс (06561) 6-35-12

Анотація - робота присвячена розробці дрібної риби. Запропоновано технологічну лінію для розбирання риби. Наведено методику розрахунку параметрів орієнтування риби на віброповерхні.

Ключові слова - риба, процес, орієнтування, обладнання.

Постановка проблеми. Рибопродукти мають високу біологічну цінність, містять високоякісні і легкозасвоювані організмом білки, дефіцитні жиророзчинні вітаміни та мікроелементи. Чорноморський анчоус (хамса, *encrasicolus ponticus*) – є найбільш розповсюдженою дрібною рибою Азово-Чорноморського басейну. Ручне розбирання дрібної риби є дуже складною і малопродуктивною операцією. Механізація розбирання дрібної риби являє актуальну задачу [1, 2].

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню процесів розбирання дрібних риб та розробці технологічного обладнання присвячені роботи Поспелова Ю.В., Смірнова П.Д., Чепрасова М.М., Зоріна А.А. та ін. [2-4]. Серед зарубіжних підприємств головними виробниками технологічного обладнання для розбирання дрібних риб є фірми “Arenco” (Швеція), “Baader” (Німеччина), “Peruza” (Перу) та ін.

На підставі аналізу світового досвіду з проектування риборозбиральних машин встановлено, що основними елементами механізації розбирання дрібної риби є:

- орієнтація риб головою в одному напрямку;
- розподіл риб в потоці;
- поштучна подача риби до робочих органів;
- видалення голови та нутрощів.

На даний час відомі окремі конструкторські рішення щодо проектування елеваторів подачі риби, вузлів риборозбиральної машини роторного типу. В літературі відсутні данні про параметри процесу орієнтування чорноморської хамси на віброповерхні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проектування лінії для розбирання дрібної риби та визначення параметрів процесу орієнтування хамси головою в одному напрямку на віброповерхні.

Основна частина. На рисунку 1. наведено технологічну лінію для розбирання дрібної риби. Обробка риби здійснюється наступним чином. Рибу накопичують в суміші з водою у бункері 1. З бункера 1 рибу подають ковшовим елеватором на машину 2 для орієнтування у задане положення. Риба орієнується головою уперед під час руху на горизонтальній віброповерхні. Потім риба сходить по наклонній поверхні з продольними канавками, що дозволяє розподілити риби в потоці. Для розбирання хамси використовується машина 4 роторного типу. Для хамси є характерним міцний зв'язок нутрощів із тілом в зоні анального отвору, тому для видалення нутрощів доцільно використовувати удосконалений гідравлічний спосіб [5].

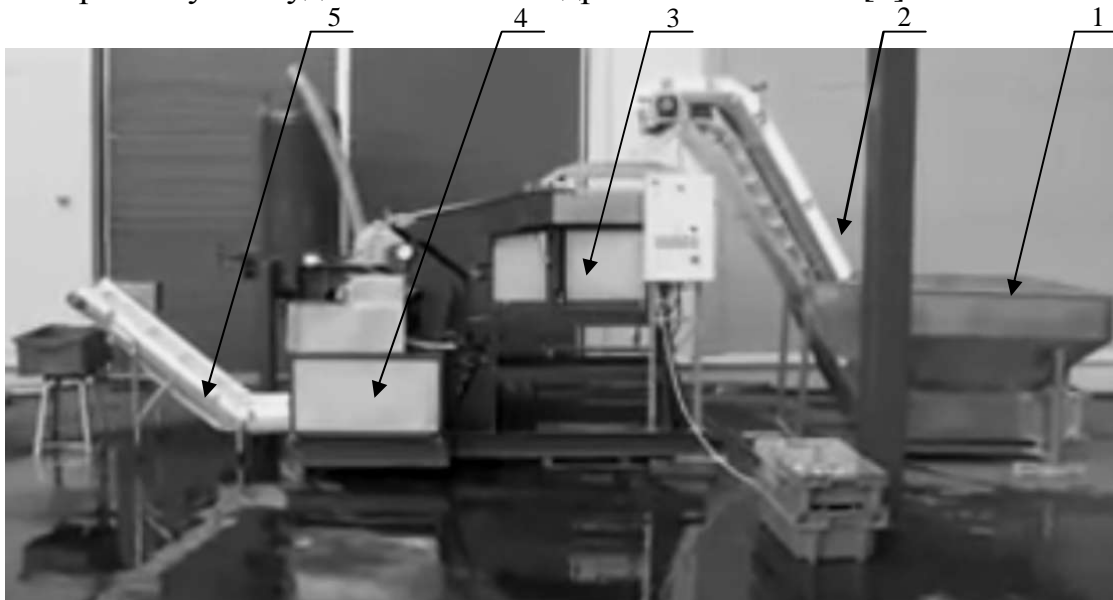

Рис. 1. Технологічна лінія розбирання дрібної риби:

1 – бункер для риби; 2 – елеватор; 3 – машина для орієнтування і поштучної подачі риби; 4 – риборозбиральна машина; 5 – транспортер для розібраної риби.

Основним завданням розрахунку продуктивності віброповерхні є визначення швидкості переміщення риби на площині. Найбільш простим законом для вібропереміщення є закон простого гармонійного коливання. Якщо площина виконує рух за законом простого гармонійного коливання, шлях переміщення площини:

$$S = r \cdot \cos \omega t \quad (1)$$

де r - амплітуда (радіус кривошипу);

ω - частота коливань, рад;

t - час, с.

Швидкість руху й прискорення площині:

$$V = r\omega \cdot \sin \omega t \quad (2)$$

$$a = r\omega^2 \cdot \cos \omega t \quad (3)$$

$F_{\text{тр}}$ P_i

$P = mg$

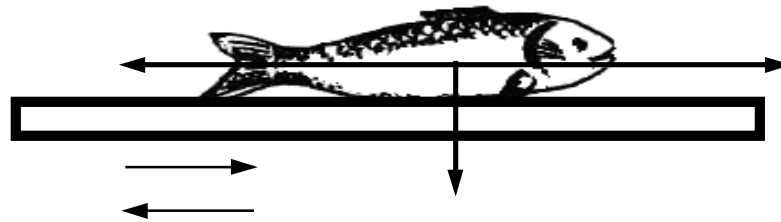

Рис. 2. Схема дії сил на рибу

Якщо відомі коефіцієнти тертя спокою під час руху риби головою вперед - f_2 і хвостом вперед - f_x , та коефіцієнти динамічного тертя f_2' і f_x' , то прискорення риби можливо визначити з рівноваги сил інерції і сил тертя:

$$F_{\text{тр}} = P_i = ma \quad (4)$$

$$F_{\text{тр}} = P = mgf \quad (5)$$

$$a = gf \quad (6)$$

Якщо прискорення $a \leq gf_2$, то буде забезпечено сумісний рух риби й площині за наданим законом. Якщо миттєве прискорення площини буде більше gf_2 , то буде ковзання риби по площині головою вперед:

$$g \cdot f_2 \leq r \cdot \omega^2 \leq g \cdot f_x \quad (7)$$

Якщо миттєве прискорення площині буде більше gf_2 и gf_x , то риба буде ковзати по площині на протязі періоду в двох напрямках: до голови і до хвоста.

Найбільш раціональним є режим руху риби, коли виключається ковзання в напрямку до хвоста. При цьому не знижується продуктивність машини і зберігається лускатий покрив.

На рисунку 3. наведено швидкість віброповерхні, яка коливається за косінусоїдальним законом, та абсолютну швидкість переміщення риби по поверхні (пряма лінія).

Припустимо, що риба попала на площину в точці, коли $t = 0$. З цієї точки риба буде рухатися сумісно із площиною до положення $\pi/2$ - найбільшій швидкості, тому що на даній ділянці між рибою і площиною діє сила тертя $F_{\text{тр}} = mgf_x$, тобто $r \cdot \omega^2 \leq g \cdot f_x$. Риба рухається сумісно із площиною до моменту (т. А), коли миттєве прискорення $r \cdot \omega^2$ не перевищить прискорення $g \cdot f_x$.

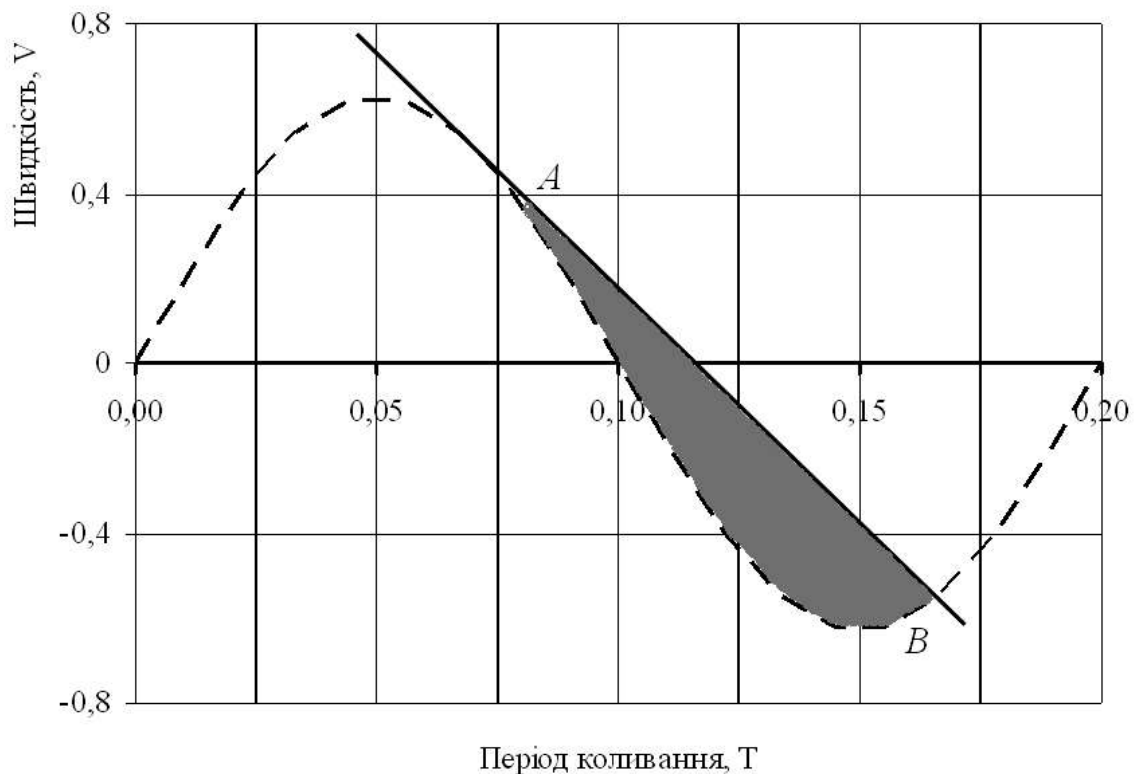

Рис. 3. Швидкість переміщення риби по віброповерхні
 - - - швидкість площині; — швидкість риби.

В точці “А” сили тертя вже не можуть стримувати рибу на площині і починається процес ковзання. Якщо сила інерції, що прикладена до площині, сприймається ланками механізму, то сила інерції, що прикладена до риби, сприймається силою тертя риби по площині. В зоні від $\pi/2$ до π в процесі руху між рибою та площиною діє сила тертя mgf_x . Фазовий кут α_0 початку ковзання риби по площині можливо визначити аналітично з рівняння:

$$g \cdot f_x = r \omega^2 \cdot \cos \alpha_0 \quad (8)$$

$$\alpha_0 = \arccos(gf'_z / r\omega^2) \quad (9)$$

Знаючи фазовий кут початку ковзання, на синусоїді знаходимо точку “А” початка ковзання риби відносно площини. Якщо прискорення риби постійне, то абсолютна швидкість риби V_a в координатах $(V-t)$ - є пряма лінія з кутовим коефіцієнтом $k = -gf'_z$. Для побудови графічної залежності абсолютній швидкості риби V_a в координатах $(V-t)$ в точці “А” проводимо пряму під кутом $\beta = \arctan(gf'_z)$ до перетину з графіком руху площини у точці “В”. Площа фігури між синусоїдою та прямою АВ є величина переміщення риби за період:

$$S_n = (V_0^2 - V_1^2) / 2gf'_z + r(\cos \omega t_1 - \cos \omega t_2) \quad (10)$$

де S_n - величина переміщення риби за період T ;

Середня швидкість ковзання риби по віброповерхні визначається як шлях руху риби за час одного коливання:

$$V_{cp} = S_n \cdot n_p / 60 \quad (11)$$

При радіусі кривошипу 0,02 м та 300 об/хв ковзання риби починається вже через 0,036 с. Середня швидкість переміщення риби становить 0,28 м/с.

Висновки. Запропонована технологічна лінія розбирання дрібної риби, наприклад хамси. Принцип роботи риборозбиральної машини побудовано на видаленні нутрощів гідравлічним способом. Визначена середня швидкість переміщення риби щодо віброповерхні. Перспектива подальших досліджень полягає в розробці експериментального стенду щодо дослідження орієнтування риби на віброповерхні та перевірки отриманих результатів.

Література:

1. *Терентьев А.В.* Основы комплексной механизации обработки рыбы / *А.В. Терентьев.* - М.: Пищевая промышленность, 1969. - 434 с.
2. Чепрасов Н.Н. Оборудование предприятий и судов рыбной промышленности и его эксплуатация / Н.Н. Чепрасов. - М.: Пищевая промышленность, 1980. - 320 с.
3. *Степанов Д.В.* Удосконалення процесу видалення нутрощів хамси гідравлічним способом / *І.М. Заплетніков, Д.В. Степанов* // Обладнання та технології харчових виробництв. Тематичний збірник наукових праць ДНУЕТ. – Донецьк: ДНУЕТ, 2010. - Вип. 23, с 23-28.

4. *Степанов Д.В.* Способ удаления внутренностей из хамсы при ее разделывании/ *Д.В. Степанов* // Рыбне господарство України. – 2000. - №2. – С. 24-26.

МЕХАНИЗАЦІЯ РОЗБИРАННЯ МЕЛКОЇ РИБИ

Степанов Д.В.

Анотація - работа посвящена разделке мелкой рыбы. Предложена технологическая линия для разделки мелкой рыбы. Приведена методика расчета параметров ориентирования рыбы на виброповерхности.

MECHANIZATION DIVISION OF SHALLOW FISH

D.Stepanov

Summary

In the article present methodology over of determination parameters orientation of fish is brought on a vibrosurface. The chart line processing of shallow fish is offered.